Вивчали стан охорони пам'яток та права національних меншин

Олеся КАЗМІРЧУК

У минулому номері нашої газети ми повідомляли про візит до нашого міста представника Управління з питань демократичного врядування Ради Європи (РЄ), містера Деміра Хакана (Страсбург, Франція) та його колеги з комітету з питань культури, спадщини та ландшафту містера Проспера Ваннера (Венеція, Італія). Вони побували в Острозі упродовж 7 – 8 липня, зустрілися з громадськістю, лідерами релігійних громад, побачили наше мальовниче та багате історією й культурою місто.

Також у минулому номері газети ми писали про те, як розпочався візит гостей із Європи. Нагадаємо, що спочатку відбулася зустріч з Острозьким міським головою Олександром Шикером.

Побували у Межиріччях та на місцях масових поховань

Увесь день четверга був насичений для наших гостей, адже програма візиту була щільно розпланована. Після зустрічі з міським головою наші гості мали змогу відвідати Свято-Троїцький Межиріцький монастир. Ця історична пам'ятка приємно здивувала гостей своєю незвичайністю та неабиякою атмосферою на її території. До слова, усі ці дні гості були у супроводі депутатів міської ради Григорія Аршинова та Вадима Бондарчука, а також головного спеціаліста організаційного відділу виконкому Острозької міської ради Вікторії Ламах, яка була перекладачем.

Доволі багато емоцій у гостей викликало відвідування місця масових поховань загиблих під час Другої світової війни, що знаходиться на Новому місті. Вони були здивовані та багато фотографували, запитували про ці захоронення, їм було важко повірити, що там поховано 7 тисяч мирних жителів. Григорій Аршинов детально розповідав історію, відповідав на запитання гостей. Також неподалік того місця ми відвідали ще одне місце поховань, яке знаходиться за 500 метрів звідти.

Закінчення на 3 стор. >>>

□ Візити

Вивчали стан охорони пам'яток та права національних меншин

<<< Закінчення. Початок на 1 стор.

Гості з Європи завітали й до Острозької академії

Демір Хакан та Проспер Ваннер завітали до Національного університету «Острозька академія». Вони зустрілися з ректором університету, професором Ігорем Пасічником, доктором філологічних наук, доцентом, директором Центру юдаїки при НаУОА Дмитром Цоліним, кандидатом філософських наук, старшим викладачем, керівником Інформаційного центру ЄС при НаУОА Максимом Карповцем та кандидатом історичних наук, директором Музею історії Острозької академії Анастасією Хеленюк.

Під час зустрічі ректор розповідав про історію Острозької академії, її засновників та випускників: князя Василя-Костянтина Острозького, першого ректора Острозької академії – Герасима Смотрицького, автора «Граматики слов'янської», письменника Мелетія Смотрицького, гетьмана війська Запорізького Петра Конашевича-Сагайдачного, друкаря Івана Федоровича та ін. Також обговорювалося питання взаємодії громадських спільнот та збереження історичної пам'яті в таких історичних містах як Острог.

Після зустрічі гостям запропонували екскурсію академією та музеєм. Через брак часу екскурсію розділили на два дні. Тому у четвер Демір Хакан та Проспер Ваннер побачили лише Наукову бібліотеку, арт-галерею та прогулялися у парку й коридорами університету. Основна ж частина екскурсії була наступного дня перед від'їздом гостей до Києва. Тоді директор Музею історії Острозької академії Анастасія Хеленюк провела детальну екскурсію і гості з РЄ побували у підземеллі, студентсько-викладацькому храмі та ін. Вони були приємно здивовані нашим університетом, адже він має таку багато історію, яку знають та цінують.

Відбулася зустріч із працівниками заповідника

Державний історико-культурний заповідник м. Острога створено у серпні 1981 року на базі Острозького краєзнавчого музею, заснованого 1916-го.

До складу заповідника входять 11 пам'яток історії та архітектури, з них – 9 національного та 2 місцевого значення. В складі заповідника діють краєзнавчий музей, Музей книги та друкарства, постійна нумізматична виставка, музей письменника М. Островського.

Краєзнавчий музей розташований у приміщенні пам'ятки XIV ст. Вежі Мурованої, де розміщено експозиції історичного і художнього відділів (до них входять матеріали, які висвітлюють історію міста IX – XVI ст., у тому числі іконопису XVI – XVII ст., портретного живопису, портретна галерея князів Острозьких).

Про це та багато іншого розповідав гостям заступник директора з наукової роботи Державного історико-культурного заповідника Микола Манько. До речі, екскурсію такого типу було доволі складно перекладати через її специфічну термінологію. Незважаючи на це, нашим гостям дуже сподобалося у замку, вони із задоволенням слухали екскурсовода, задавали багато питань, фотографували та навіть щось занотовували у блокноти.

Найбільше вражень залишилось після відвідання старого єврейського кладовища

Після екскурсії краєзнавчим музеєм гості та супроводжуючі їх побували біля Великої синагоги, у парафіяльному Успенському костелі та на єврейському кладовищі. На жаль, біля синагоги ми були не більше п'яти хвилин через сильний дощ. Але Григорій Аршинов розповів цікаві факти з історії. Виявляється, синагога була культурно-освітнім осередком єврейської громади і використовувалася для різноманітних цілей. Крім богослужіння, там організовувалися загальні збори кагалу, навчали дітей, равинів, проводилися суди. Особливістю синагоги було її оборонне призначення. Товщина стін споруди 2,5 м, приблизно така ж сама, як оборонних мурів, які оточували Острог.

Парафіяльний Успенський костел в Острозі має давню і не до кінця вивчену історію. Виник він шляхом перетворення давньої української мурованої церкви Пречистої Діви в католицький храм. Як вказують літературні джерела, ці невеличка одноманна церква з закругленою апсидою, орієнтованою на схід, була збудована з каменю князем Федором Даниловичем Острозьким.

Найбільше емоцій та вражень залишилося у гостей від перебування на єврейському цвинтарі. Він вистояв в епохи воєн, пережив німецьку окупацію, але був безжально знищений радянською владою десь в 1970-му році. На місці єврейських могилок було закладено парк з танцмайданчиком, а з самих надгробків будували доріжки у військовій частині та психлікарні. Це кладовище було закладене в 40-х роках XVI століття. Воно розміщувалося за міською горою на пагорбі площею до 6 гектарів. Зараз на місці єврейського цвинтаря парк. Посеред парку також є стела, на якій давньою мовою написано, що на цьому місці був цвинтар.

Це та багато іншого розповідала разом із Григорієм Аршиновим голова єврейської общини Марія Федорчук. Демір та Проспер довго роздивлялися могили, щось записували та фотографували.

День другий: зустріч із лідерами релігійних громад Острога

На цю зустріч прийшло багато людей. Усі вони – лідери релігійних громад Острога. Були й представники церкви баптистів, греко-католицької церкви, православної церкви та багато інших, про які мені навіть раніше не траплялось чути. Лише представників Української православної церкви (московського патріархату) чомусь не було.

Усе розпочалося із представлення гостей, вони спочатку розповідали про специфіку своєї роботи, ціль приїзду до нашого міста. А вже після цього кожен представник релігійної громади представляв свою організацію чи церкву. Містер Хакан багато запитував, його цікавила кількість членів у кожній громаді, чим вони займаються.

Головною метою зустрічі було обговорення можливості об'єднання громад. Це було пріоритетом роботи гостей та метою візиту їх до нашого міста. Настоятель студентсько-викладацького храму преподобного Федора Острозького Василь Жуковський подякував гостям за те, що вони приїхали та зацікавилися Острогом, він навіть навів приклад співпраці релігійних общин в місті. Йдеться про олімпіаду «Юні знавці Біблії», кошти на яку завжди надавала єврейська громада. Також щорічну участь в олімпіаді беруть не лише православні, а й протестанти та католики.

Обговорити важливі питання прийшли представники громадянського суспільства

У четвер відбулася зустріч із депутатами Острозької міської ради. На жаль, із різних причин не всі змогли долучитися до зустрічі, але основна частина таки прийшла. А вже у п'ятницю представники Ради Європи зустрілися із представниками влади нашого краю. Тут були присутні депутат Рівненської обласної ради Олександр Корнійчук, заступники міського голови, начальники відділів та структурних підрозділів, голова районної ради й райдержадміністрації Валентина Стрілецька та Богдан Турович, а також інші представники громади міста й району.

Обидві зустрічі розпочиналися представленням гостей. Демір Хакан та Проспер Ваннер вкотре розповідали про себе, де вони працюють та основну мету приїзду. Демір розповів, що вони з Департаменту підтримки демократичних ініціатив. Він працює здебільшого у Франції, а Проспер – в Італії. Враховуючи те, що Україна долучилася до проекту FARO – підтримка демократичних ініціатив, співпраця з різними громадами та боротьба за права людей – вони приїхали в Острог, аби познайомитися з різними громадами та зрозуміти, яким чином ці громади розвиваються, які вони мають проблеми та як їм можна допомогти. Програма FARO передбачає саме обмін досвідом та інформацією, і Єврокомісія могла б нам допомогти у цьому, відкрити багато нового, про що ми, можливо, не знаємо.

Зустрічі проходили у формі бесіди, депутати запитували, а гості відповідали, і навпаки. Сподіваємось, що змістовне спілкування не було даремним і подальша співпраця таки буде.

Побували на екскурсії в Музеї книги та друкарства

Несподіванкою для Деміра та Проспера стала екскурсія Музеєм книги та друкарства. Вони думали, що це буде невеличкий музей, де зібрано не так вже й багато цінних книг. І як вони були здивовані, коли, зайшовши всередину, побачили трьохповерхову пам'ятку культури. Цікаво та оригінально розповідав про другий в Україні Музей книги та друкарства науковий співробітник Анатолій Хеленюк. Музей знаходиться в пам'ятці архітектури XVI ст. Луцький надбранний вежі. Експозиція музею розміщена на трьох поверхах. Там розповідається про історію створення книги та виникнення друкарства, діяльність Івана Федоровича. Серед рідкісних експонатів найдавніша друкована книга «Декреталії» папи Григорія IX (Париж, 1511 р.), глаголичне видання Бревіарія Хорватського (Венеція, 1561 р.), Острозька Біблія Івана Федоровича (1581 р.). В основу експозиції музею покладено книжкову колекцію краєзнавчого музею, започатковану ще в 1909 – 1912 рр. Братством імені князів Острозьких.

Сьогодні книжкова колекція нараховує близько 3 тис. експонатів, половина з яких – рукописи, західноєвропейські і кириличні стародруки XVI-XVII ст. Експозиція першого поверху розповідає про виникнення слов'янської писемності та діяльність Кирила і Мефодія, про рукописну кириличну книгу XVI – XVIII ст. і про діяльність Івана Федоровича у Москві, Заблудові, Львові та Острозі. Експозиція другого поверху висвітлює діяльність Острозької та Дерманської друкарень у післяфедоровський період, розповідає про Львівську, Київську, Почаївську, Кременецьку друкарні XVI – XVIII ст. В основу експозиції третього поверху покладено колекційний принцип. Тут виставлені найцікавіші експонати основних колекцій, які зберігає Музей книги та друкарства в Острозі.

Вдалося мені запитати Деміра Хакана про враження його від нашого міста.

– Ваше місто мені дуже сподобалося, адже незважаючи на те, що воно досить маленьке, зате багатокультурне. Острог – це неймовірне місто з багатою історією, звичаями та традиціями. Ми сподіваємося, що наш візит допоможе нам та вашому місту і сподіваємося на подальшу плідну співпрацю.

Після від'їзду гостей я попросила прокоментувати мету візиту Деміра Хакана та Проспера Ваннера депутата Острозької міської ради Григорія Аршинова.

– Основним змістом зустрічі було через збереження культурної спадщини показати механізм толерантного проживання різних етносів і конфесій на одній території. У нашому місті справді збереглось багато всього. Це показала зустріч у заповіднику, в університеті та в інших місцях Острога. І, звичайно, тут можна зробити проект по збереженню культурної спадщини і показати, яким чином зберігаються права людей різних етносів.

Сподіваємося, що візит Деміра Хакана та Проспера Ваннера був не даремним та в подальшому співпраця обов'язково матиме позитивний вплив для нашого міста й громадськості.